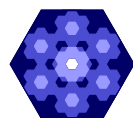
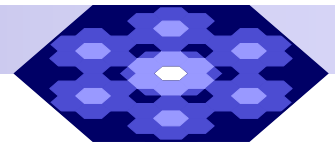

Struktury obyvatelstva

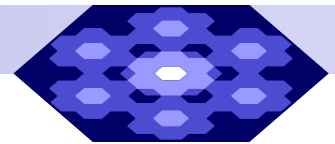
CENARS

Centre for Analysis of Regional Systems
cenars.upol.cz

Znaky pro studium věkové struktury

- *biologické znaky*
 - *struktura obyvatelstva podle pohlaví, věku, zdravotního stavu, rasová struktura apod.*
- *kulturní znaky*
 - *struktura obyvatelstva podle etnické příbuznosti, vzdělání, národnosti, jazyka, religiozity apod.*
- *ekonomické znaky*
 - *struktura obyvatelstva podle ekonomické aktivity, zaměstnání, třídní a sociální struktura, struktura podle příslušnosti k hospodářským odvětvím*

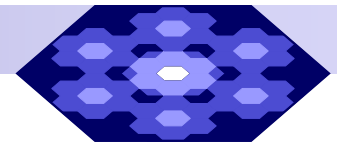
Pohlavní struktura obyvatelstva

- ***koeficient feminity*** – *podíl žen na celkovém počtu obyvatel*
- ***koeficient maskulinity*** – *podíl mužů na celkovém počtu obyvatel*

- ***index feminity (I_f)***
 - *počítá se v případě, že ženy převažují nad muži*
- ***index maskulinity (I_m)***
 - *počítá se v případě, že muži převažují nad ženami*

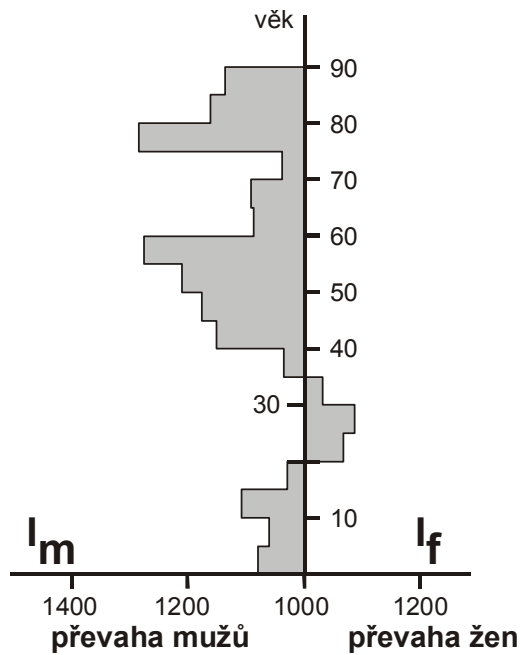
$$I_f = \frac{F}{M} * 1000$$

$$I_m = \frac{M}{F} * 1000$$

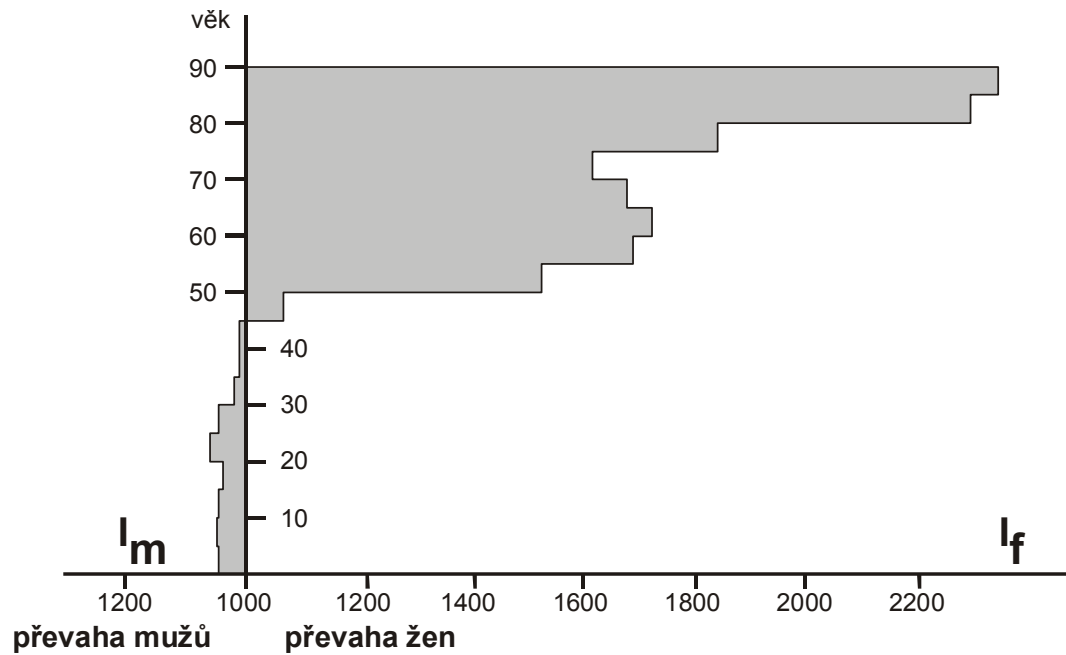

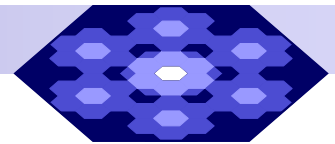
Pohlavní struktura vybraných populací

Irán (1976)

NDR (1977)

Státy podle pohlavní struktury

- *státy s převahou žen*
 - *země Evropy, Severní Ameriky a bývalého Sovětského svazu*
- *státy s převahou mužů*
 - *hlavně rozvojové země (přední a zadní Indie, Afrika), ale i Austrálie*
- *faktory:*
 - *rozdílný počet rodičích se chlapců a dívek*
 - *rozdílná střední délka života mužů a žen*
 - *vnější (mezinárodní) migrace*

Rasová struktura obyvatelstva

■ **velká europoidní rasa (42 %)**

- **severní větev**
- **přechodné typy**
- **jižní větev**

■ **velká mongoloidní rasa (20 %)**

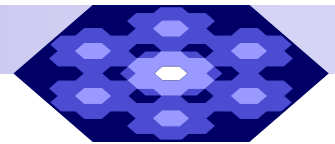
- **asijská větev:** severní Mongoloidi, východní Mongoloidi, Eskymáci a Paleoasiaté
- **americká větev:** Indiáni

■ **velká negroidní (ekvatoriální) rasa (8 %)**

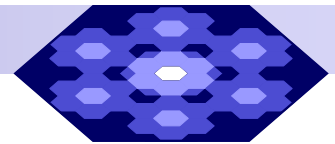
- **africká negroidní větev:** černoši, Pygmejové, Bušmeni a Hotentoti
- **oceánská (australoidní) větev:** Veddoidi, Australané, Melanézané a Papuánci

Rasová struktura obyvatelstva (smíšené a přechodné formy)

- **mezi europoidní a negroidní rasou (9 %)**
 - *jihoidický typ; mulati*
- **mezi europoidní a mongoloidní rasou (4 %)**
 - *američtí mestici; středoasijské, jihosibiřské a uralské typy*
- **mezi mongoloidní a australoidní rasou (17 %)**
 - *jižní mongoloidi; japonský typ*
- **ostatní smíšené typy (0,25 %)**
 - *Malgaši, Polynézané a Mikronézané, Havajci*

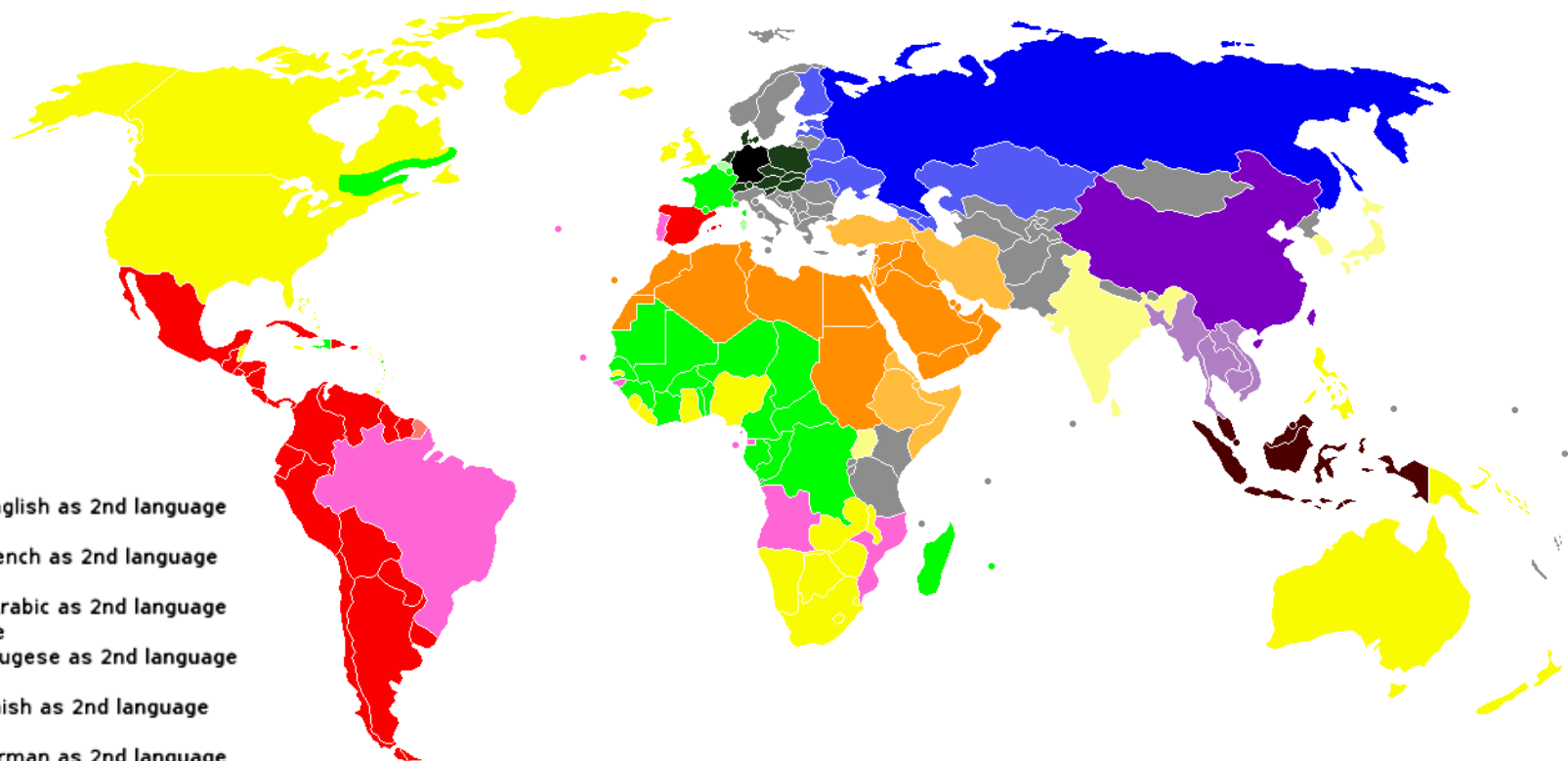

Jazyková a národnostní struktura obyvatelstva

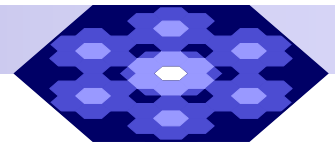
■ *nejpočetnější jazyky světa*

1. *čínština (900 mil. osob; tj. 13 % světové populace)*
2. *angličtina (prostorově nejrozšířenější; nejčastěji používaný jako druhý jazyk, hlavně v bývalých britských koloniích)*
3. *španělština (hlavně Latinská Amerika)*
4. *arabština (jihozápadní Asie, severní a střední Afrika)*
5. *hindština (Indie)*
6. *portugalština (hlavně Brazílie)*
7. *bengálština (Bangladéš)*
8. *ruština*
9. *japonština*
10. *němčina*
11. *francouzština*

Nejpočetnější jazyky světa

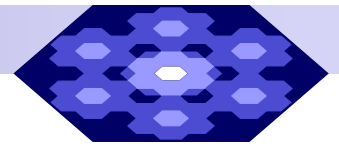

- Yellow: English
- Light yellow: English as 2nd language
- Green: French
- Light green: French as 2nd language
- Orange: Arabic
- Light orange: Arabic as 2nd language
- Pink: Portuguese
- Light pink: Portuguese as 2nd language
- Red: Spanish
- Light red: Spanish as 2nd language
- Black: German
- Light black: German as 2nd language
- Blue: Russian
- Light blue: Russian as 2nd language
- Purple: Mandarin
- Light purple: Mandarin as 2nd language
- Brown: Indonesian

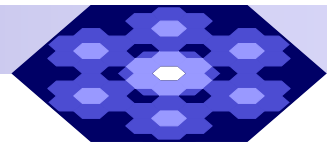
Národy a jazyky světa

- *na Zemi žije přibližně 2 000 národů*
- *200 národů má více než milion obyvatel (tvoří cca 95 % celkového počtu obyvatel Země)*
- *na Zemi existuje přibližně 20 jazykových rodin, ale téměř 3/4 lidí používá jazyky čtyř nejvýznamnějších*
 - *indoevropská jazyková rodina*
 - *sinotibetská jazyková rodina*
 - *africká jazyková rodina*
 - *semitohamitská jazyková rodina*

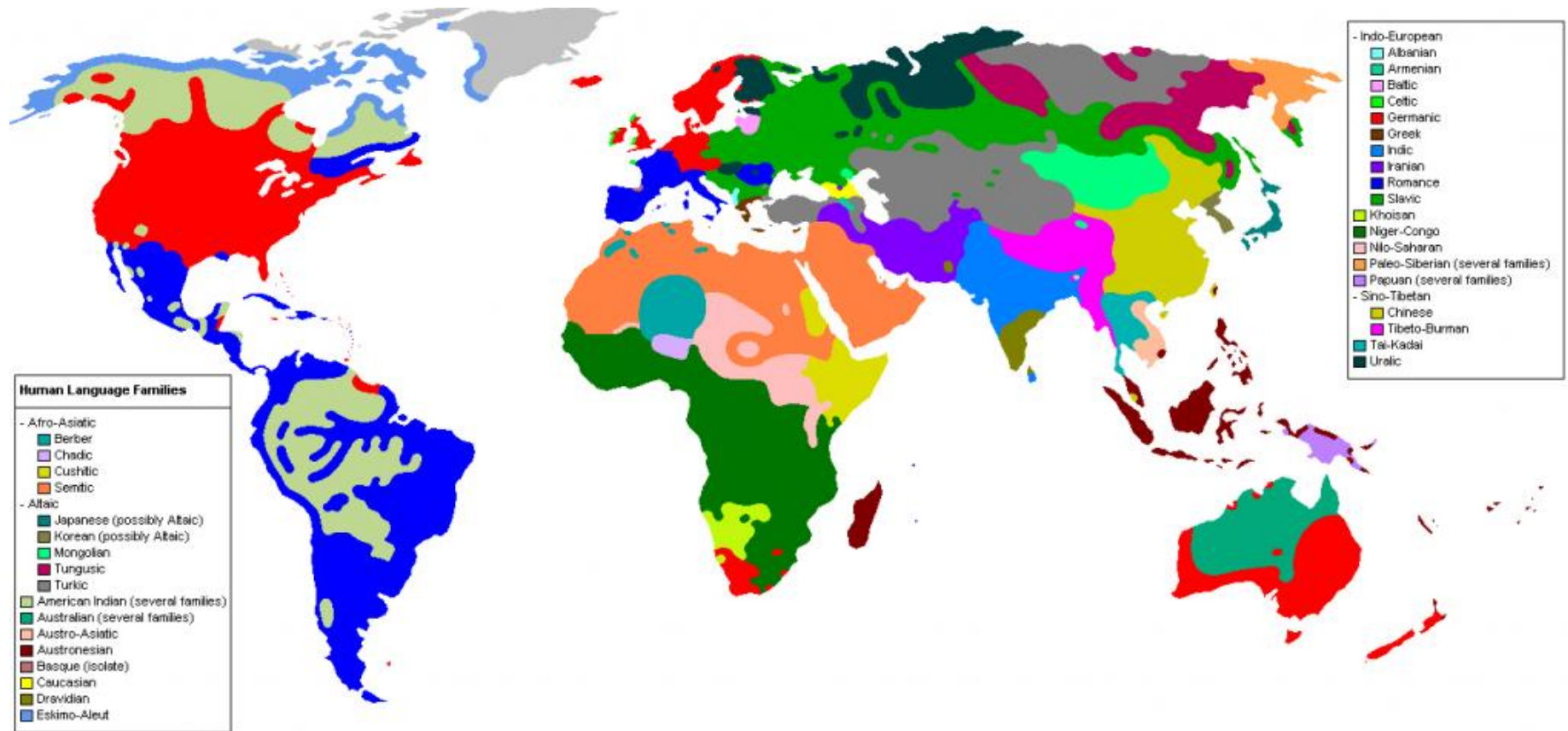

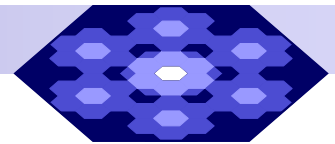
Jazykové rodiny světa

- ***indoevropská jazyková rodina (2,4 mld. osob)***
 - *hlavní skupiny: slovanská, baltská, germánská, románská, keltská, helénská, indo-íránská*
- ***sinotibetská jazyková rodina (1,5 mld. osob)***
 - *hlavní skupiny: čínská, tibetsko-barmská*
- ***africká jazyková rodina (750 mil. osob)***
 - *značně složitá a diverzifikovaná struktura jazyků*
- ***semitohamitská jazyková rodina (450 mil.osob)***
 - *nejpočetnější skupina: semitská*

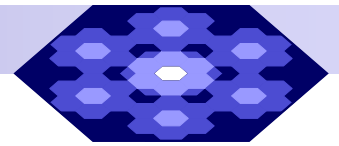
Jazykové rodiny a skupiny světa

Evropa (indoevropská jazyková rodina)

- ***slovanská skupina (280 mil. osob)***
 - *východoslovanská podskupina (Rusové, Ukrajinci, Bělorusové)*
 - *západoslovanská podskupina (Poláci, Češi, Slováci)*
 - *jihoslovanská podskupina (Bulhaři, Srbi, Chorváti, Slovinci, Makedonci, Bosňané, Černohorci)*
- ***baltská skupina (Litevci, Lotyšši)***
- ***germánská skupina (420 mil. osob)***
 - *západogermánská podskupina (Angličané-angličtina, Němci-němčina, Holanďané, Lucemburčané)*
 - *severogermánská podskupina (Dánové, Švédové, Norové)*

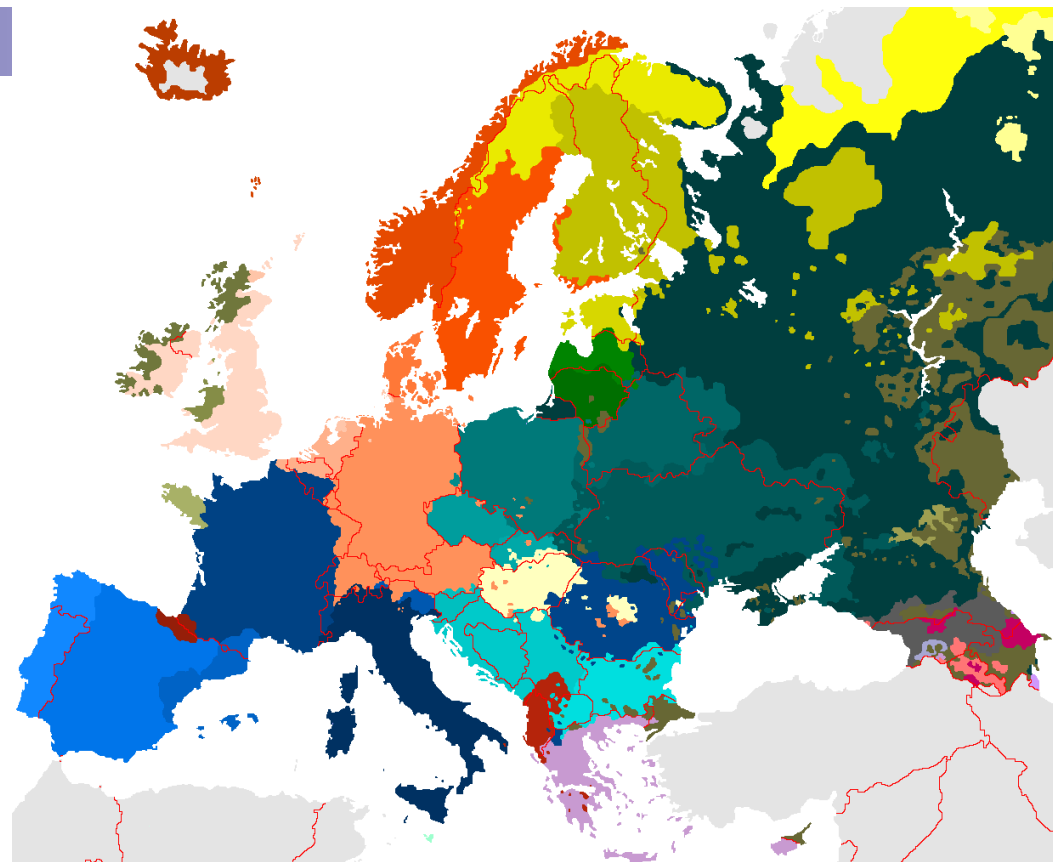
Evropa (indoevropská jazyková rodina)

- ***románská skupina (550 mil. osob)***
 - *západorománská podskupina (Španěle-španělština, Portugalci-portugalština, Francouzi-francouzština)*
 - *východorománská podskupina (Italové, Rumuni, Moldavané)*
- ***keltská skupina (Irové, Skoti, Velšané, Bretonci)***
- ***helénská skupina (Řekové)***

Evropa (uralská jazyková rodina)

- ***ugrofinská skupina (Maďaři, Finové, Estonci, Laponci)***

Jazyky v Evropě

Indo-European

Germanic

Northern

- Icelandic
- Faroese
- Norwegian
- Swedish
- Danish

Western

- German
- Dutch
- Frisian
- English

Romance

Western

- French and Wallon
- Romansh
- Catalan and Franco-Provençal
- Castilian, Astur-Leonese and Aragonese
- Portuguese and Galician

Eastern

- Italian, Sardinian and Monégasque
- Romanian, Moldovan and Aromanian

Slavic

Eastern

- Russian
- Ukrainian
- Belarusian

Western

- Polish, Kashubian and Masurian
- Sorbian
- Czech
- Slovak

Southern

- Slovenian
- Serbo-Croatian
- Bulgarian and Macedonian

Celtic

- Irish and Scottish
- Welsh
- Manx
- Breton

Baltic

- Lithuanian
- Latvian and Latgalian

Iranian

- Persian, Ossetic, Kurdish, Tat

Other Indo-European

- Greek
- Albanian
- Armenian

Semitic

- Maltese

- Basque

Caucasian

- Georgian, Avar, Abkhaz, Ingush, Chechen, etc.

Uralic

Finno-Permian

- Finish, Karelian, Veps, Mordvinic and Mari
- Lapp
- Estonian

Ugric

- Khanty and Mansi
- Hungarian

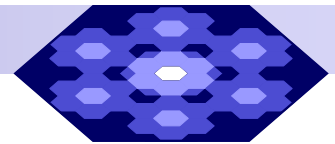
Altaic

Turkic

- Turkish, Gagauz, Azerbaijani, Tatar, Bashkir, Nogai, Turkmen, etc.

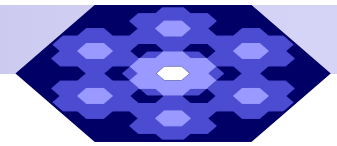
Mongolic

- Kalmyk

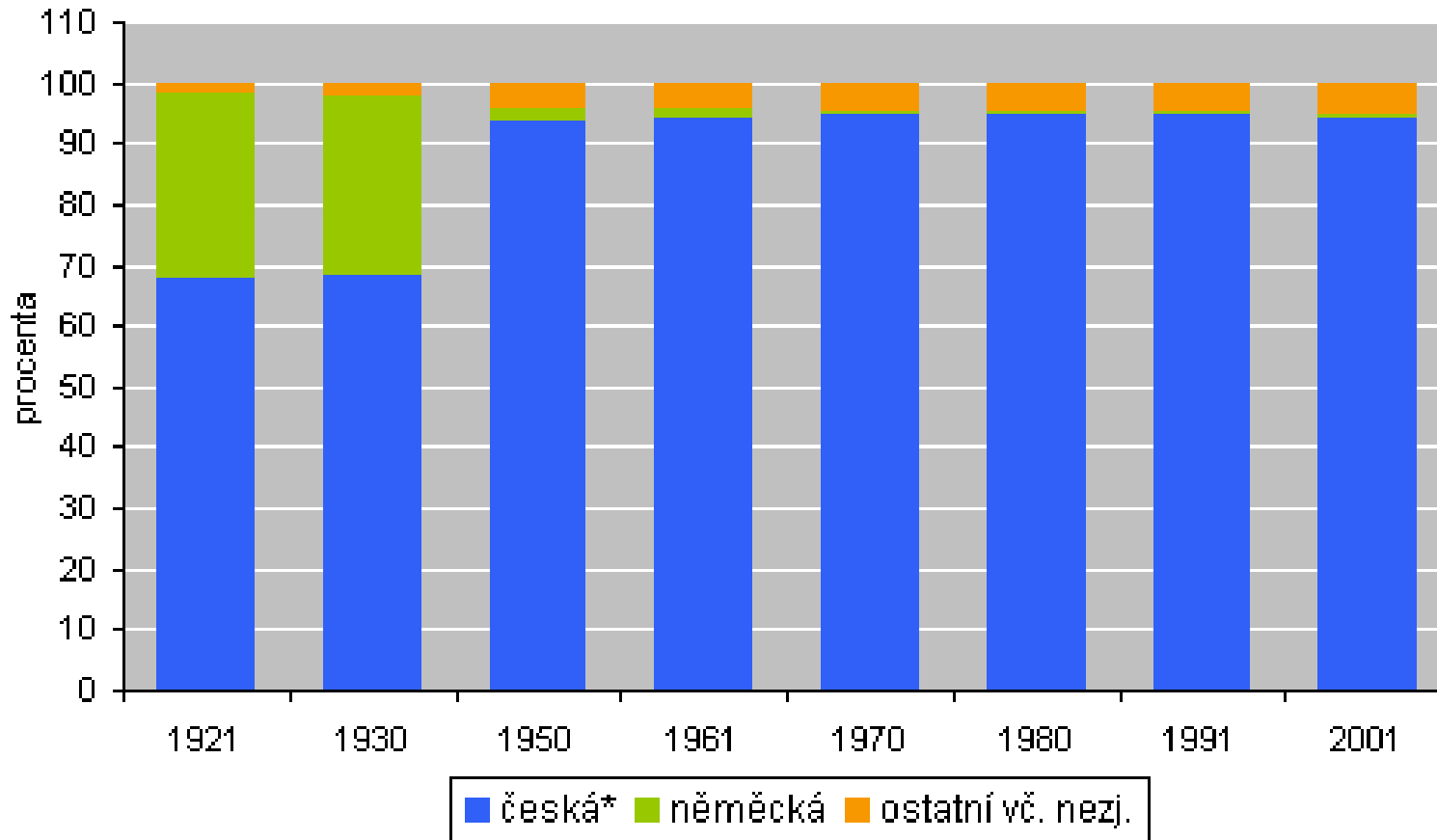

Národnostní struktura obyvatelstva

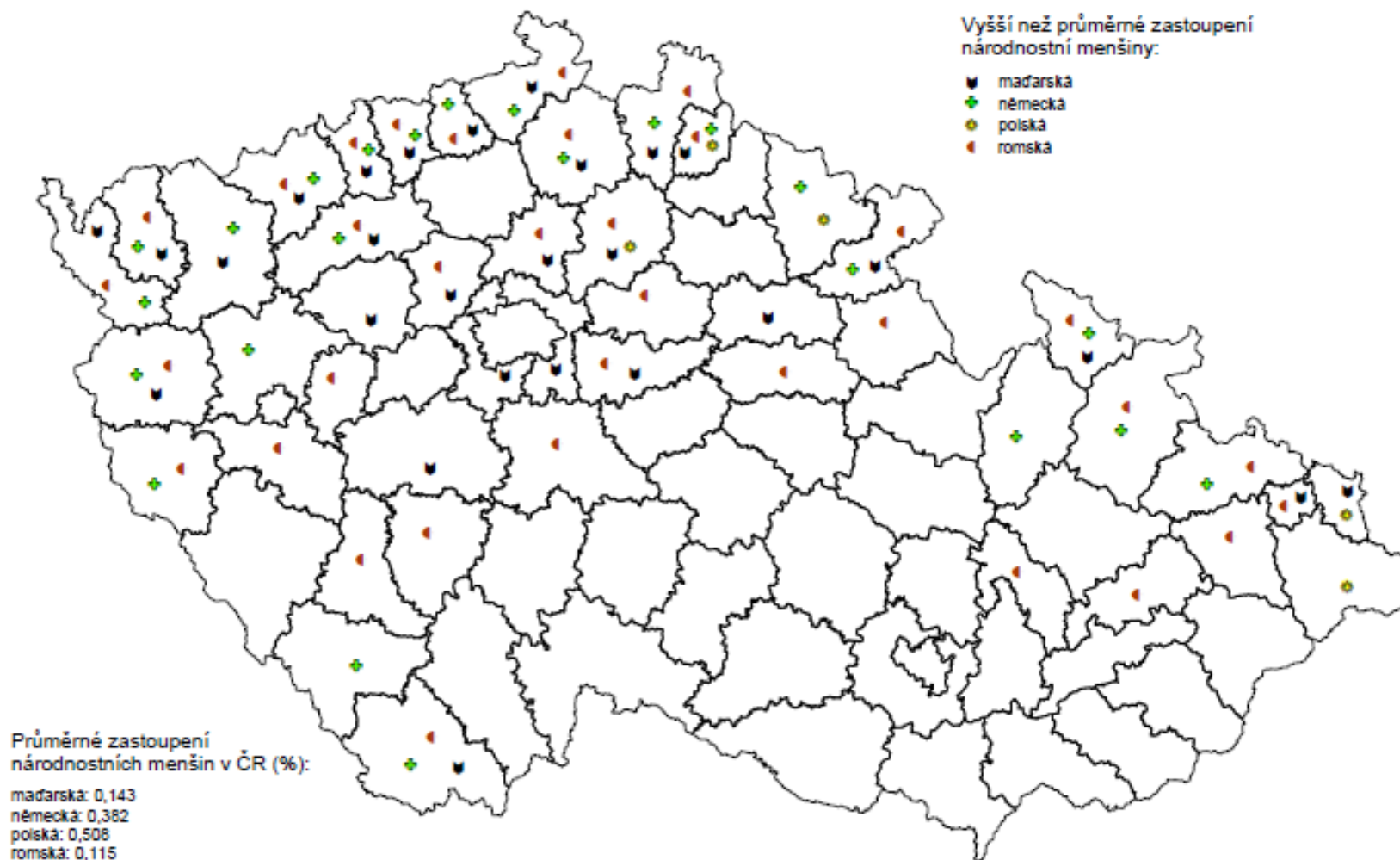
- *co je to národnost?*
- *jednoznačné definování pojmu národnost je složité...*
- *třídimenzionální pojem zahrnující aspekty **kulturní, politické a psychologické***
 - *kulturní identifikací je nejčastěji společný jazyk (hlavně v Evropě a ve větší části Asie), společné náboženství (Blízký východ) nebo společná dějinná zkušenost (hlavně Amerika a částečně i Afrika)*
 - *politická existence národa je dána buď vlastním státem nebo federativním či autonomním statusem v rámci vícenárodnostního státu*
 - *psychologický rozměr spočívá v subjektivním vědomí jednotlivců o jejich příslušnosti k danému národu*

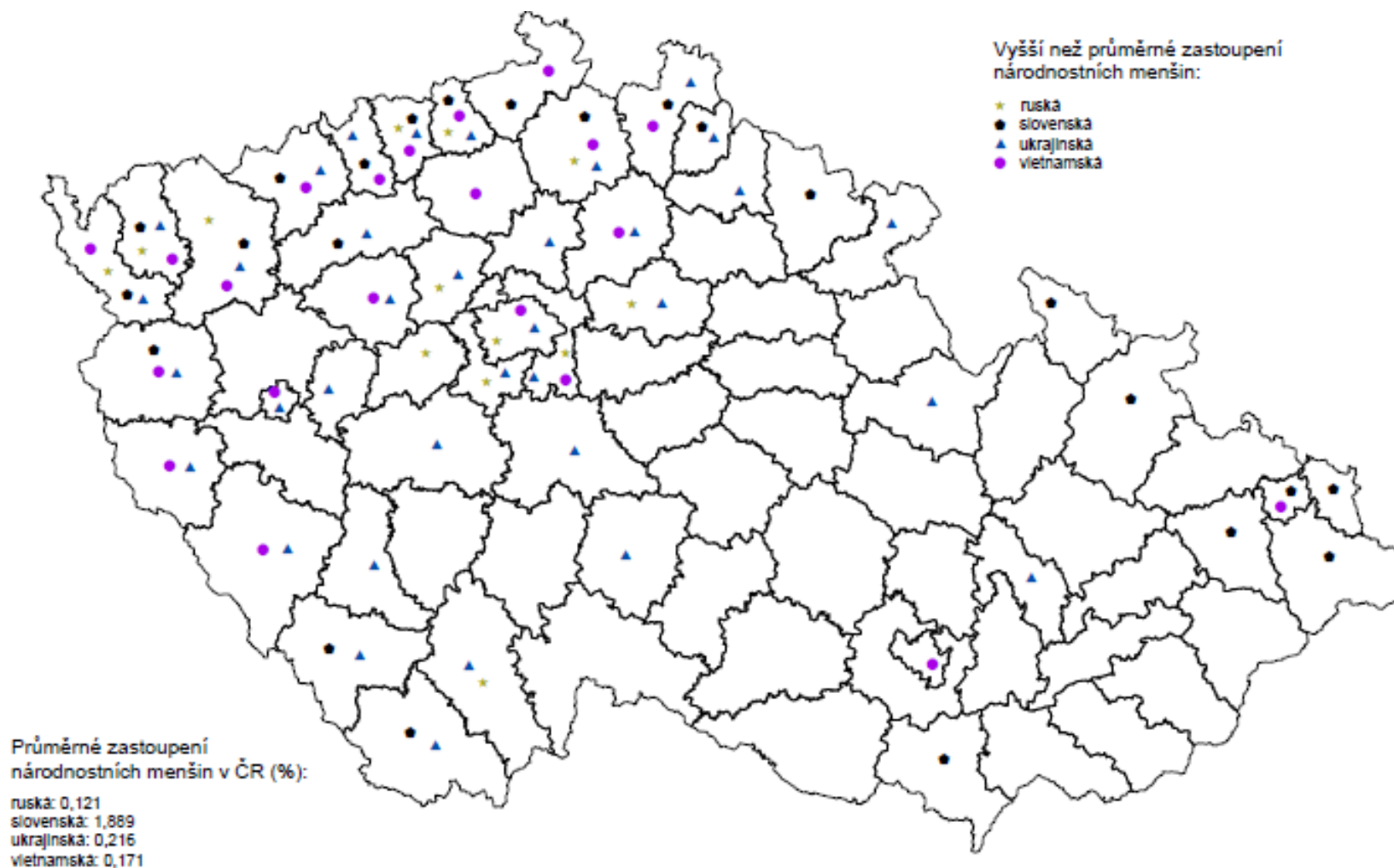
Vývoj národnostní struktury obyvatelstva ČR

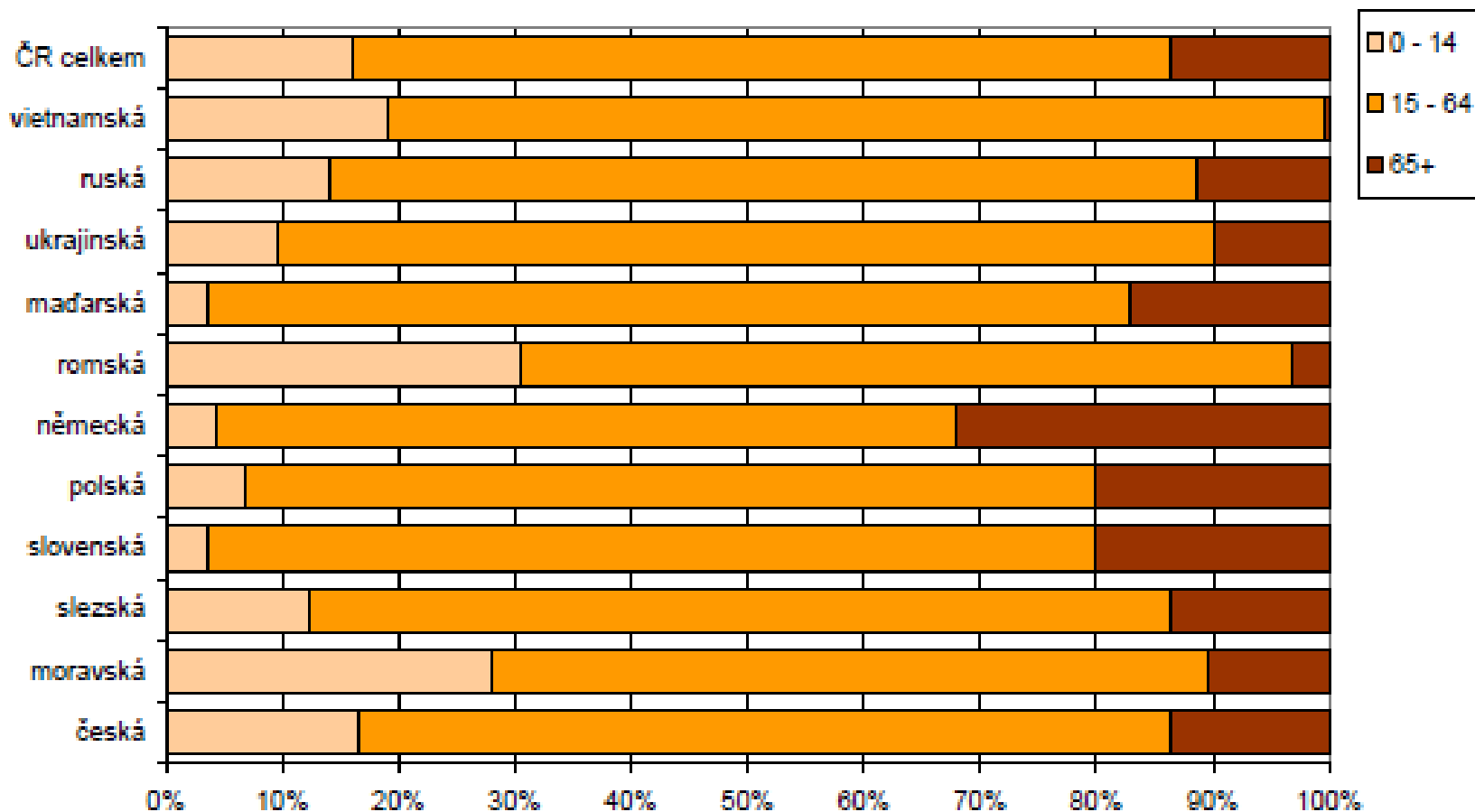
Koncentrace vybraných národnostních menšin (2001)

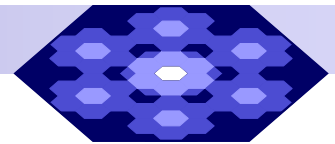

Koncentrace vybraných národnostních menšin (2001)

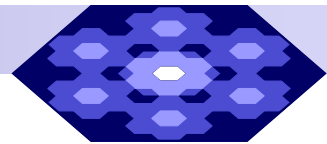
Obyvatelstvo ČR podle národnosti a věku (2001)

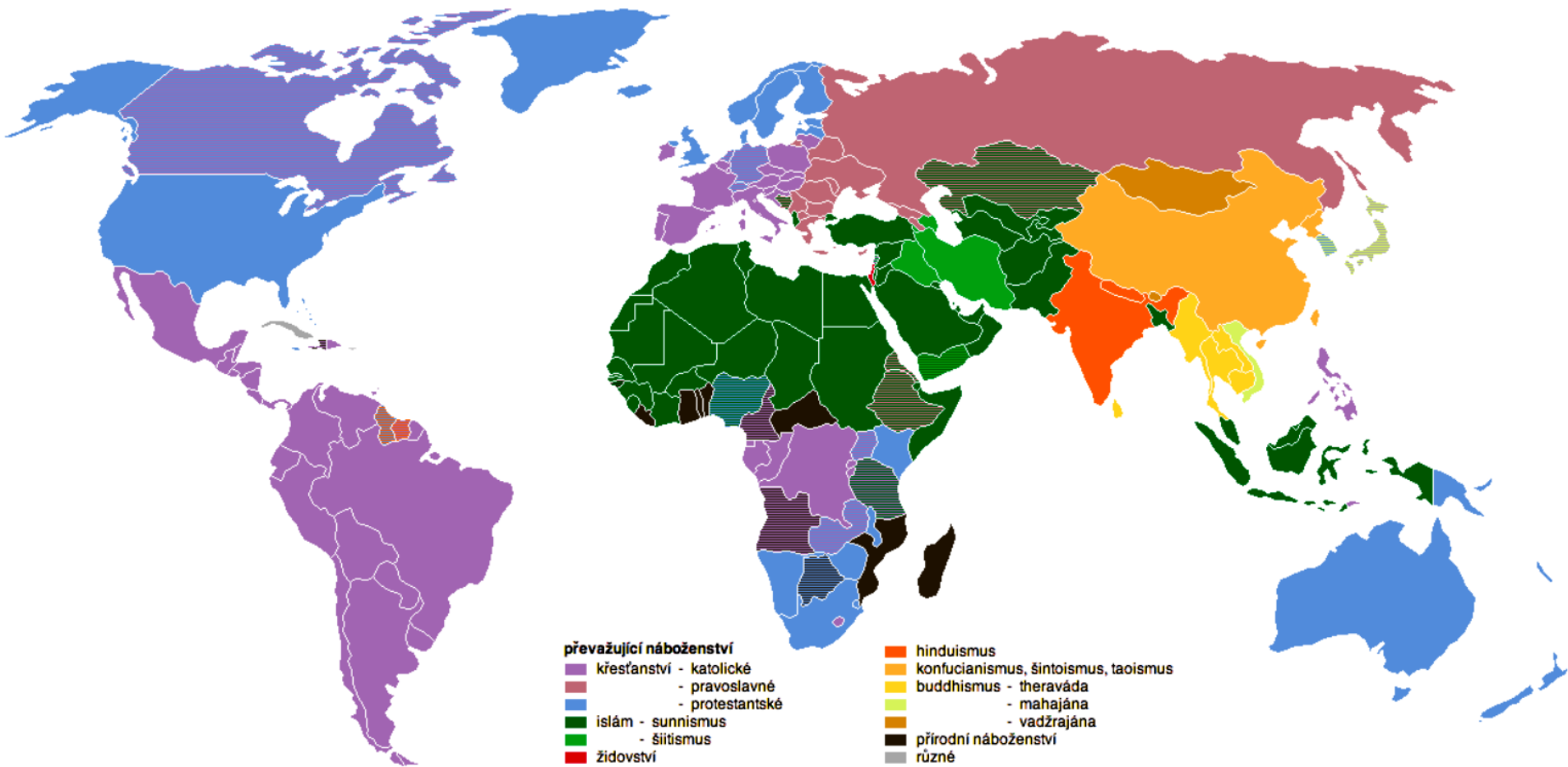

Religiozní struktura obyvatelstva

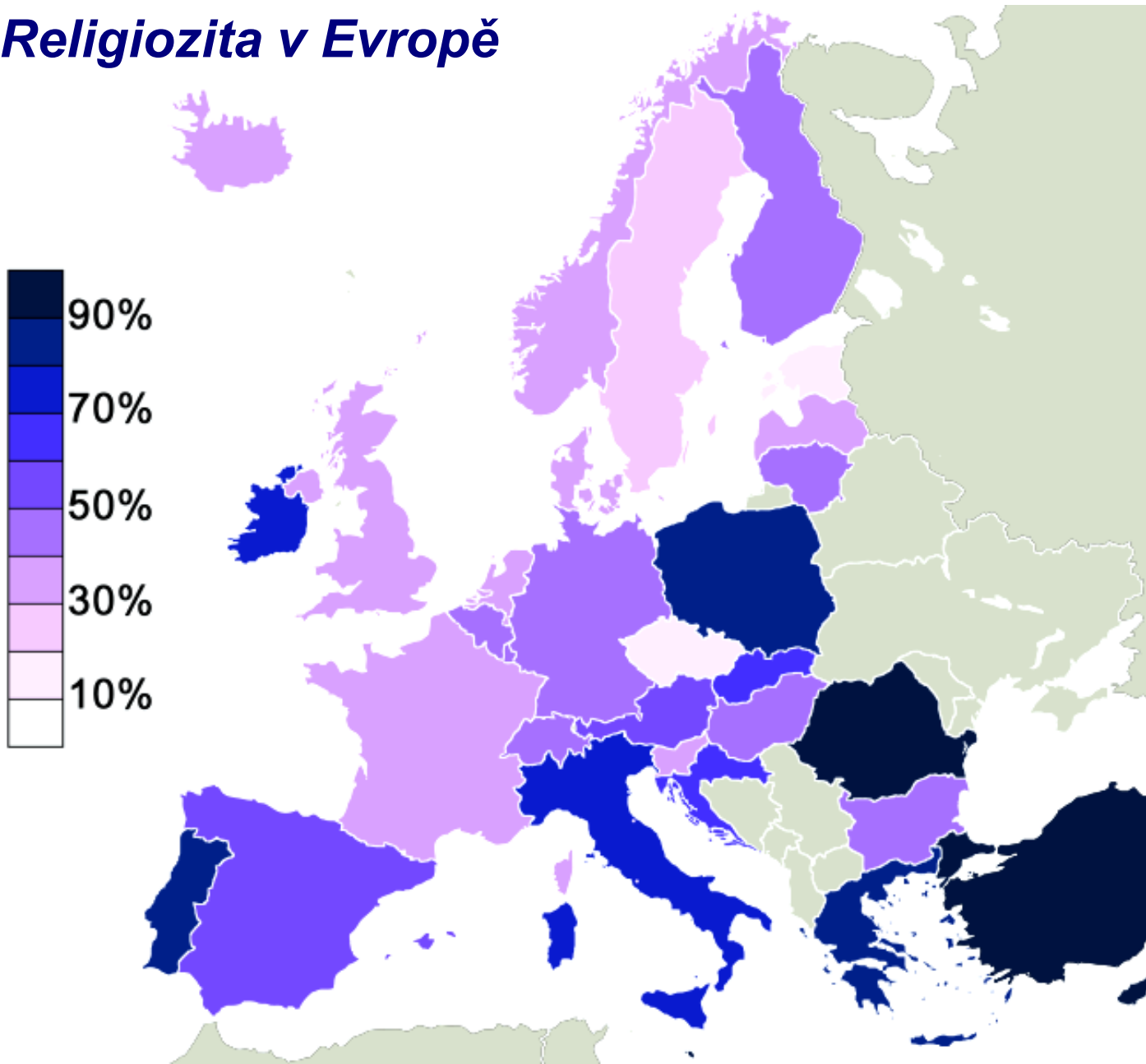
- *nejpočetnější náboženství*
 - *křesťanství (2 mld. osob)*
 - *římskokatolická církev (hlavně Evropa a Lat. Amerika)*
 - *pravoslavná církev (východní a jihovýchodní Evropa)*
 - *protestantské církve (západní a severní Evropa, USA, Kanada, Austrálie)*
 - *islám (1,2 mld.): severní a střední Afrika, jihozápadní, střední, jižní a jihovýchodní Asie*
 - *sunnité (většina věřících)*
 - *šíité (hlavně Írán)*
 - *hinduizmus (800 mil.): Indický poloostrov*
 - *buddhizmus (350 mil.): Čína, východní a jihovýchodní Asie*
 - *judaismus (20 mil.): nejvíce Izrael*

Nejpočetnější náboženství světa

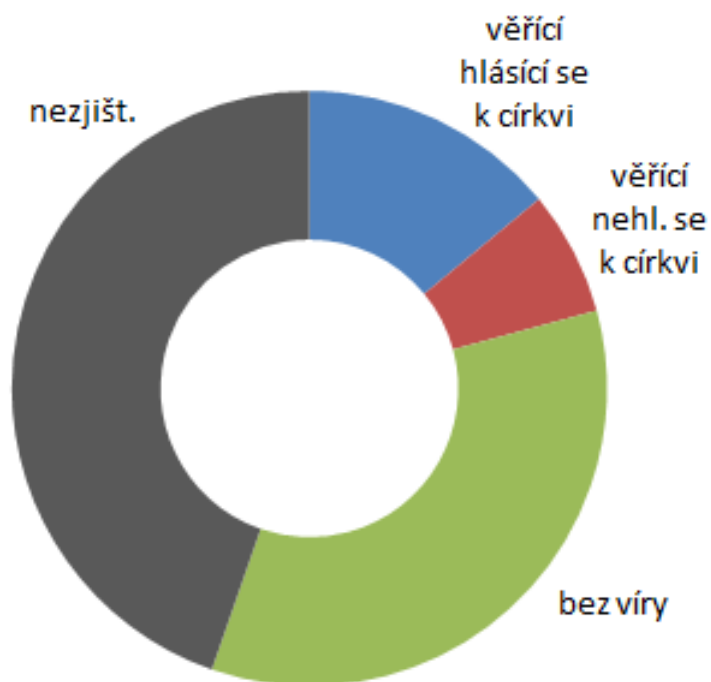

Religiozita v Evropě

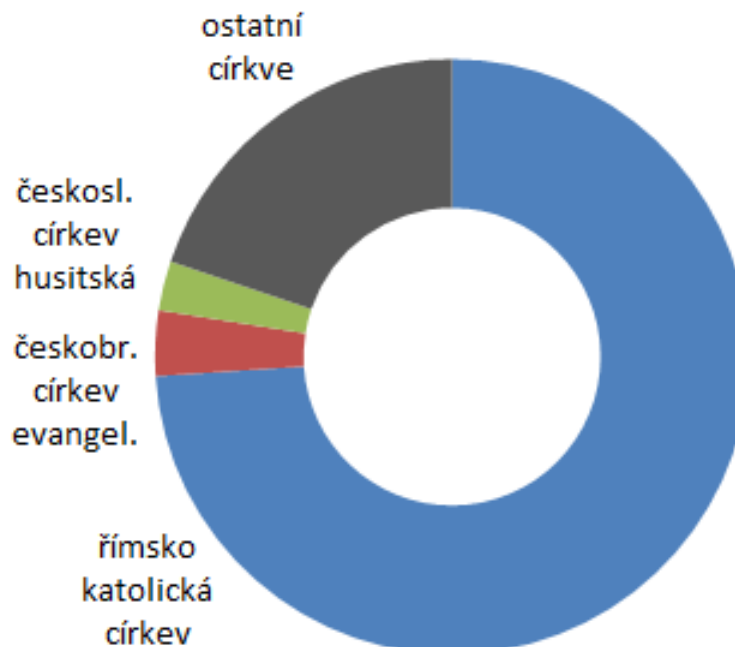

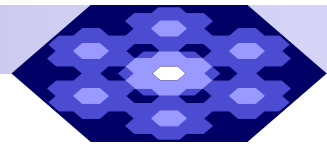
Religiózní struktura ČR (2011)

podíl na obyvatelstvu

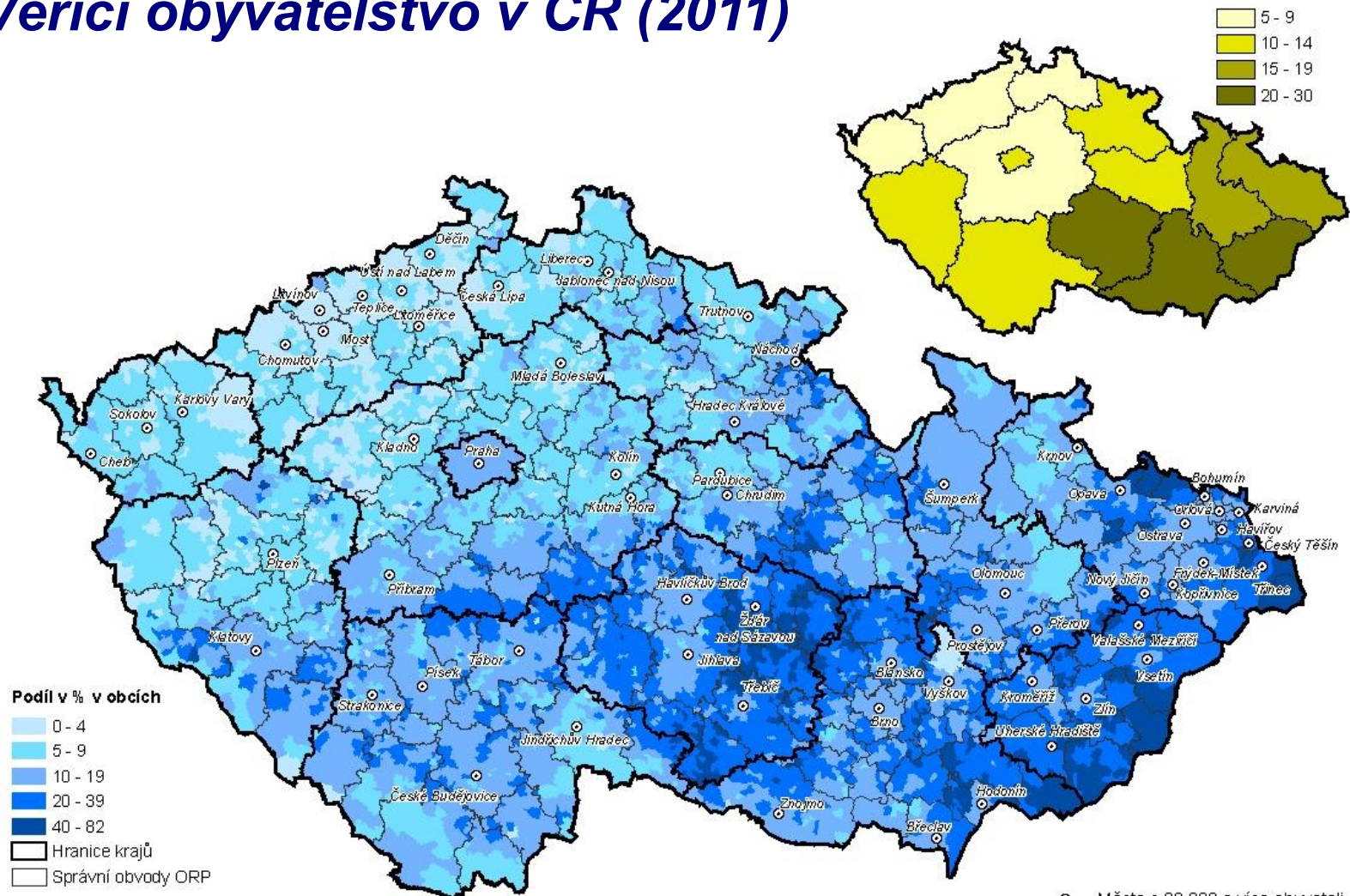

podíl na věřících

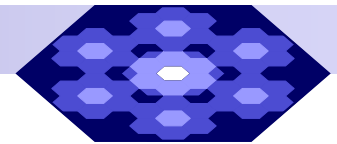

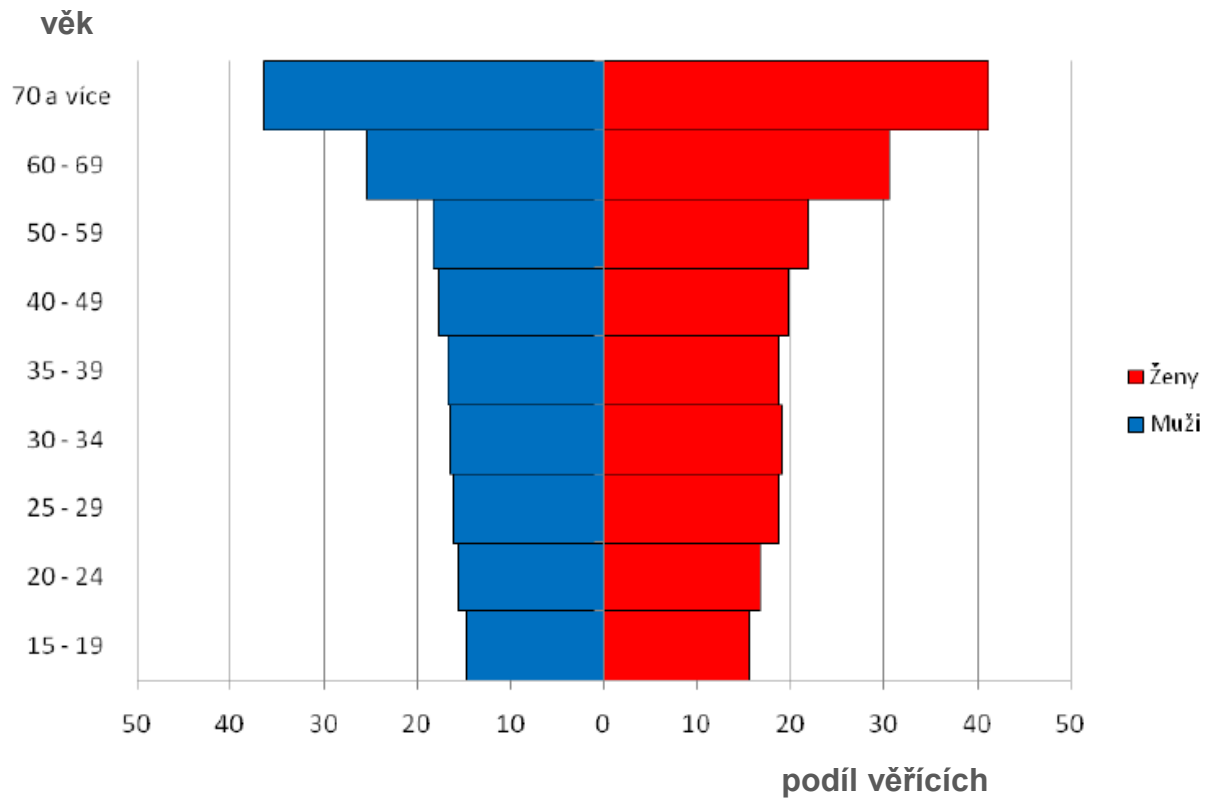
Věřící obyvatelstvo v ČR (2011)

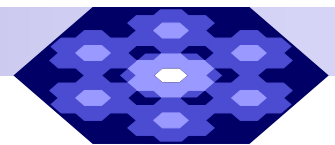

Podíl je počítán z počtu obyvatel celkem (tedy včetně obyvatel, kteří se k otázce víry nevyjádřili)

Věřící dle pohlaví a věku (2011)

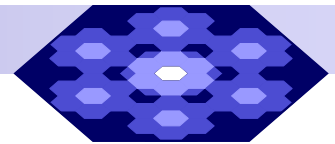

Náboženství a velikost sídel (2001)

Velikostní skupina obcí	Počet obyvatel celkem	z toho			
		věřící		bez vyznání	
		absolutně	%	absolutně	%
do 199 obyv.	205 086	91 073	44,4	94 088	45,9
200 - 499	663 427	267 632	40,3	333 043	50,2
500 - 999	893 581	357 605	40	452 290	50,6
1 000 - 1 999	903 835	365 538	40,4	456 267	50,5
2 000 - 4 999	1 118 446	413 361	37	603 062	53,9
5 000 - 9 999	898 301	288 561	32,1	526 311	58,6
10 000 - 19 999	965 097	266 595	27,6	616 245	63,9
20 000 - 49 999	1 220 039	358 406	29,4	755 908	62
50 000 - 99 999	1 232 360	300 403	24,4	830 142	67,4
100 000 a více obyv.	2 129 888	578 914	27,2	1 372 635	64,4
ČR celkem	10 230 060	3 288 088	32,1	6 039 991	59

Náboženství a velikost sídel (2001)

Velikostní skupina obcí	Počet obyvatel celkem	z toho			
		věřící		bez vyznání	
		absolutně	%	absolutně	%
do 199 obyv.	205 086	91 073	44,4	94 088	45,9
200 - 499	663 427	267 632	40,3	333 043	50,2
500 - 999	893 581	357 605	40	452 290	50,6
1 000 - 1 999	903 835	365 538	40,4	456 267	50,5
2 000 - 4 999	1 118 446	413 361	37	603 062	53,9
5 000 - 9 999	898 301	288 561	32,1	526 311	58,6
10 000 - 19 999	965 097	266 595	27,6	616 245	63,9
20 000 - 49 999	1 220 039	358 406	29,4	755 908	62
50 000 - 99 999	1 232 360	300 403	24,4	830 142	67,4
100 000 a více obyv.	2 129 888	578 914	27,2	1 372 635	64,4
ČR celkem	10 230 060	3 288 088	32,1	6 039 991	59

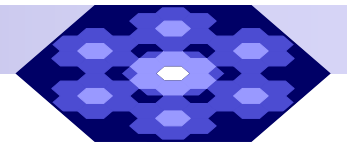

Vzdělanostní struktura obyvatelstva

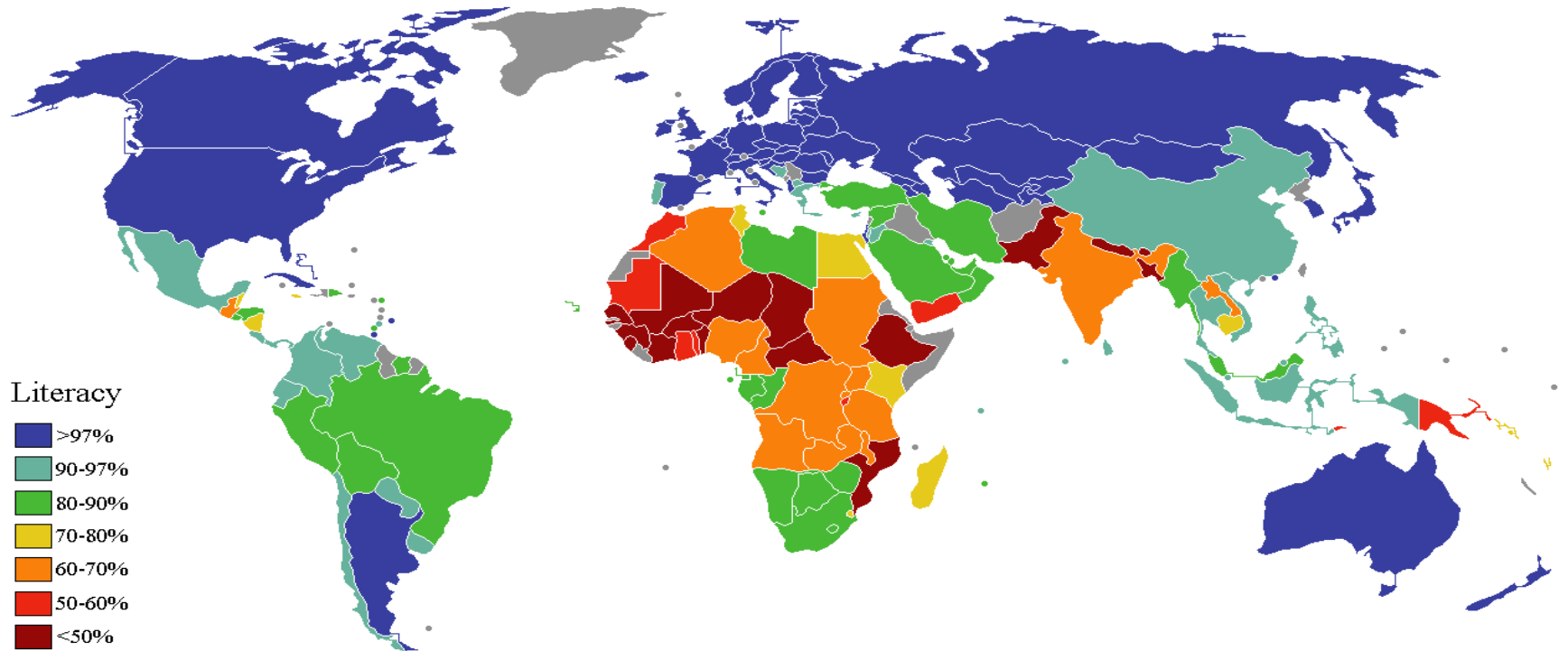
- *měření základní úrovně vzdělanosti*
 - *gramotnost*
 - *podíl obyvatelstva bez vzdělání*
 - *podíl obyvatelstva se základním vzděláním*

- *měření vyšší úrovně vzdělanosti*
 - *podíl obyvatelstva se středoškolským vzděláním*
 - *podíl obyvatelstva s vysokoškolským (a vyšším) vzděláním*

- *komplexní zjišťování vzdělanosti*
 - *tzv. schoolyears*

Gramotnost států světa (2007)

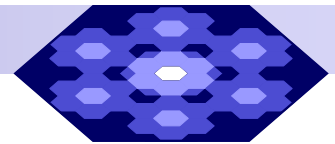
Struktura obyvatelstva podle ekon. aktivity (normy ČR)

■ **ekonomicky aktivní osoby (EAO)**

- *zaměstnaní, zaměstnavatelé, samostatně činné osoby*
- *pracující důchodci, studenti a učni*
- *ženy na mateřské dovolené v trvání 28 nebo 37 týdnů*
- *osoby ve vazbě nebo ve výkonu trestu*
- *nezaměstnané osoby*

■ **ekonomicky neaktivní osoby**

- *osoby nezávislé (nepracující důchodci, ostatní nepracující osoby s vlastním zdrojem obživy)*
- *osoby závislé (děti předškolního věku, nepracující žáci, studenti a učni, ženy na další mateřské dovolené, osoby v domácnosti a další závislé osoby)*

Míry ekonomické aktivity a nezaměstnanosti

- **úroveň ekonomické aktivity**

S_{EA} – počet EAO

$$EA = \frac{S_{EA}}{S} * 100$$

- **míra ekonomické aktivity** – jednodušší, používá se pro mezinárodní srovnání (podíl osob v produktivním věku, tj. 15-64, na obyvatelstvu)

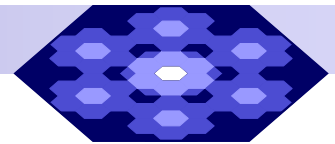
- **míra nezaměstnanosti**

P_{NZ} – počet nezaměstnaných

P – pracovní síla

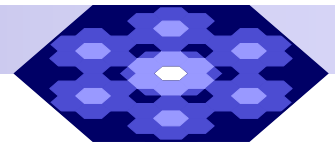
$$m_{NZ} = \frac{P_{NZ}}{P} * 100$$

- **míra dlouhodobé nezaměstnanosti** (přes 12 měsíců)

Základní charakteristiky věkové struktury

Území	Střední stav obyvatelstva v roce 2006					Index stáří
	mil. obyvatel	(%)	podíl na populaci (v %)			
			0-14	15-64	65+	
Afrika	944	14,2	41	56	3	7,3
Asie	4 010	60,5	28	66	6	21,4
Čína	1 318	19,9	20	72	8	40,0
Indie	1 132	17,1	33	62	5	15,2
Evropa	733	11,1	16	68	16	100,0
Latinská Amerika	569	8,6	30	64	6	20,0
Severní Amerika	335	5,1	20	68	12	60,0
Austrálie a Oceánie	35	0,5	25	65	10	40,0
pouze Austrálie	21	0,3	20	67	13	65,0
Svět	6 625	100,0	28	65	7	25,0

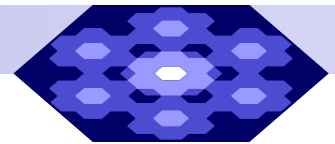

Evidence míry nezaměstnanosti v ČR

- ***registrovaná nezaměstnanost:*** vychází z evidence uchazečů o zaměstnání z úřadů práce, které spadají pod gescí MPSV ČR

- ***výběrové šetření pracovních sil:*** založeno na metodice Mezinárodní organizace práce (ILO), nezaměstnanými se považují osoby splňující podmínky:
 - *nebyly zaměstnané*
 - *hledaly aktivně práci*
 - *byly připravené k nástupu do zaměstnání nejpozději do 14 dnů*

pozn. metodika výpočtu obou měř se po roce 2004 podstatně sblížila, obě vykazují v čase shodné trendy

Struktura obyvatelstva podle příslušnosti k sektoru národního hospodářství

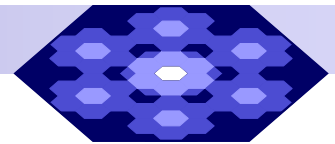
- *primér (sektor I)*
- *sekundér (sektor II)*
- *terciér (sektor III)*
- *kvartér (sektor IV)*

viz úvodní přednášky z HG

Srovnání ČR a EU: nezaměstnanost a zaměstnanost v sektorech (2006)

Území	2000	2002	2004	2006
Česká republika	8,7	7,3	8,3	7,1
EU-27	8,6	8,9	9,0	8,2
EU-15	7,7	7,6	8,0	7,7

Území	primér	sekundér	terciér, kvartér
Česká republika	3,7	37,9	58,4
EU-27	6,3	25,0	68,7
EU-15	3,6	23,7	72,7

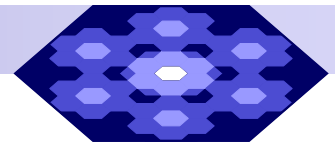
Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI)

- ***je vyjádřením kvality lidského života na základě skupiny ukazatelů***
 - *střední délka života (25-85 let), ukazatele vzdělanosti, HDP na obyv. v paritě kupní síly (100-40 000 \$)*
 - *při vzdělanosti bereme do úvahy gramotnost (0-100 %) a podíl populace z příslušné věkové skupiny navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně (0-100 %)*

$$HDI_{\text{parc}} = \frac{f(x) - f(\text{min})}{f(\text{max}) - f(\text{min})}$$

- ***HDI = 1/3 (HDI_{SDŽ} + 2/3 HDI_G + 1/3 HDI_{ŠK} + HDI_{HDP})***

pozn. při HDP dáváme do výpočtu logaritmovanou hodnotu

Hodnoty HDI

- *státy s vysokou úrovní lidského rozvoje ($HDI \geq 0,8$)*
- *státy se střední úrovní lidského rozvoje ($0,5 \leq HDI < 0,8$)*
- *státy s nízkou úrovní lidského rozvoje ($HDI < 0,5$)*

- *hodnoty HDI v roce 2009:*
 - *Norsko – 0,971*
 - *Austrálie – 0,970*
 - *Island – 0,969*
 - ...
 - *Česká republika – 0,903 (36. místo)*
 - ...
 - *Niger – 0,340*

počty států v kategoriích: 83; 75; 24 (spolu 182 států)

Index lidského rozvoje (HDI) 2009

